

BARTHA GUSZTÁV

JELENÉSEK

HÁROM EGYFELVONÁSOS

1. A LÉTRA

SZEREPLŐK:

Ancsa, piaci kofa

Kati, csókolom Kati

Dadri, g-gá-gá... szerelő

István, kopasz Pityu,

Kari, befürdött fuvarozó

Piti, pofátlan Piti

Tyotyó, nyugdíjas nagylegény

Színpadkép: *a nézőtérrel merőlegesen elhelyezett kilenc szék, három sorban: egy kisbusz utastere. A háttér vásznán fel-felvillanó pillanatképek: ködbe, szmogba burkolózott kisvárosról; út menti fákrol, távoli fényekről...*

A szereplők, ha nincs más utasítás, úgy ténykednek a „kisbuszban”, ahogy egy várakozó járműben a mobiltelefonjaikat kezükben, táskáikat ölükben szorongató utasok általában.

Az elsötétedő színen a szereplők mobiltelefonjaikat elemlámpaként használják.

Játszódik: *az „oroszok karácsonyát” megelőző nap kora estjén.*

István jön jobbról. Mögötte a „kisbuszban” ülő Kari sofőr utasokra vár: fésülködik, körmöt pucol, ablakot töröl... A szín hirtelen elsötétedik. István arcát mobiltelefonja világítja meg.

István. Kezdődött a Templom téren, és valahogy így. Hazudjam, hogy odahaza, netán évekkel, évtizedekkel ezelőtt? Minek?! Akik meghallgatják a történetemet, úgyis elhessentik az előzményeket, akik meg kétkednek, tekintetükkel kiveséznek, legfeljebb ujjal mutogatnak rám. Ni, ez az ipse – vagyis én –, aki szombatonként menetrendszerűen fellelhető az Ungvártól Szlatináig, Szlatinától Ungvárig közlekedő személyvonatokon, és pofátlanabb, nagyobbakat lódít, mint tíz szektáns hittérítő együttvéve! Ó, persze, ez csak egy vélemény, és nem a durvább fajtából. Pedig semmi olyat nem állítok, amit saját, jól felfogott érdekemben az igazságszolgáltatás előtt illene letagadnom. A sóhajaimat is ott sóhajtom el, ahol azokat el kell sóhajtani. *(Sóhaj.)* Hallják?

Elhibázni a létrafokot, fél halál. Ejtik keser-uncsi kis életemet, ahogy mondani szokás, és jó, hogy nem loccsan szét a fejem. Még módomban áll hajamnál fogva kihúzni magam a trutymóból, mint az izé... az a német báró. Már ha volna hajam. *(Leveszi sapkáját, végig simítja kopasz fejét)* Látják?

Itt kezdődött a történet a Templom téren. Itt támadt az érzésem, hogy muszáj elutaznom.. Az érzelmek véletlenszerűek, a valószínűsége mégis kicsi annak, hogy az adott időben bárhol tartózkodhattam volna városban. Nem. Nekem a Templom téren kellett állnom és várakoznom, és slussz.

István hátra húzódik, a szín kivilágosodik. Tyotyó jön jobbról, aprókat lépve. A három másfél literes sörös flakon nehezíti nejlonszatyrát.

Tyotyó. Na mi van, Kari fiam, lesz menés?!

Kari. Hasmenés, Tyotyó. Azt mind meg akarja inni?

Tyotyó. Nem, nézni vettem. *(Kivesz egy flakont)*

Kari. Lötty! Sörporból keverik, semmi köze a sörárpához. Ja, nincs megállás, pisa szünet, de ha netalántán maga alá húgyozik, úgy kivágom a buszból, hogy arról kódul! Vili?

Tyotyó. Hallom, jó' átvágtak a kerítésen. *(Iszik pár kortyot)* Hö!

Kari *(bólint).*

Tyotyó. Tegnap mondja a szomszéd, hogy kihúztak vagy ötezer dollárt a zsebedből. *(Iszik pár kortyot)* Nem rossz napszám, nem rossz...

Kari. Befogja, vagy én fogom be!

Tyotyó. Rendes ember nem fenyegetőzik.

Kari. Biz' isten kiszállok!

Tyotyó. Kapok egy új ruhát? *(Iszik)*

Kari. Nem elég, hogy a lányaid folyvást kitessekelnek a lakásukból, már ki is zsebelnek? Az árokparton végzed, Tyotyó!

Tyotyó (*maréknyi pénzt húz elő kabátja zsebéből*). Van pénzem.

Kari (*elveszi a viteldíjat*). Mutogassa, mutogassa... Dugja el, míg egybe van! Ennyi pénzért a városi sligécek röhögve verik laposra.

Tyotyó. Irigyled?

Kari. Igy folytatod, maholnap a kutyádnak se kellesz!

Tyotyó (*vállat von, iszik*). Na és?!

Ancsa és Piti jönnek balról, üres táskákkal.

Ancsa (*Pitihez*). Ellehet Tyotyónak a nagy nyugdíja...

Piti. Pijikének, Tejikének tujós a fenyeke. Nagy ház kéne, toronyóra láncostól.

Ancsa. Kiköpött apjuk, ha csömölésig falnának, se lagnának jól. Kari-val mi van osztán?

Piti (*megáll*). Mi lenne. Új mikrobusz nuku.

Ancsa. Cseppet nem sajnálom. Nyúzza, sózza a Szeles banda! Kellett neki uborkafa! Tarthatja őket, szagolhat hozzájuk, míg él!

Tyotyó beül a kisbuszba, a harmadik sor belső oldalán álló székre.

Kari (*hátrafordul*). He, Piti tényleg kezelgeti Ancsa mamát?

Tyotyó. Lyuk, lyuk.

Kari. Az anyja lehetne!

Tyotyó. Lábasjóság, eladó bor, hohó! Eddig két pár csizmát akasztott kapóra az Ancsa, a harmadik félcipő lesz.

Kari. Olyan szar a bora?

Tyotyó. Hazáig öklendeztem.

Kari (*hümmög*). Hosszú a főutca.

Ancsa pénztárcát vesz elő, Piti lehuppan a Kari mögötti székre.

Ancsa. Kettőt. Itt egy húszas, visszajár négy hriveny.

Kari. (*Ancsa kezébe számolja az visszajáró pénzt*) Milyen volt piac?

Ancsa. Semmilyen! Nincs pénz, csórók az emberek. Toprongyosabbak, mint falun. Nyakukban a karácsony, oszt csak bámulnak.

Tyotyó: Mindenütt ez van.

Piti. Magszólagt a csernobili veterán!

Tyotyó (*iszik*). Ha iszom, a magámét iszom, nem fekszek össze egy pohár borért öreganyámmal.

Piti (*felemelt kézzel hátrafordul*). Na, mi van, hiányzik egy tasli!?

Ancsa (*beül Piti mellé*). Szél üsse meg! Nem tudja má', hogy hova legyen kényességében! Jobb tenné, ha egyszer-egyszer megfürödne, tiszta alsóneműt venne magára a vén büdöse!

Tyotyó. Búzsós a lyukad!

Piti (*leüti Tyotyó fejéről a prémsapkát*). A... a következő a zápfogad lesz!

Tyotyó (*felemeli a bontatlan flakont*). Ihatnál?! Igyál, ingyen adom!

Piti (*elkapja a flakont, gyorsan felbontja, meghúzza*). Hülye! (*Ancsához*) Hát nem egy hülye?

Balról feltűnik Csókolom Kati, tele szatyorral a kezében.

Ancsa. Dadrit hol hagyta? A piacon kéz a kézben sétáltak.

Kari. Nem gondoltam volna...

Ancsa. Hogy Csókolom Katinak két ura van? Egyik a hites, a másik meg a pénzes. A Sanyi anyja a mék nap panaszolta, hogy a fia decemberben egy kopeket nem adott házhoz, Csókolom Kati verte el a keresetét, ajándékokra. Pedig nem keveset kalimol a Dadri, gázszerelő. Pénzre feküdhethetne...

Kari. Nem a Katira?

Ancsa. Hohó! Ott még nem tartanak. T-it-ti... bujkálós szerelem. Csókolom Kati meg a hites ura, jókat röhögnek a markukba.

Kati (*odanyújtja Karinak a viteldíjat*). Csókolom! Csókolom Ancsa néni!

Piti. Azt is?

Kati (*beül hátra, de nem Tyotyó mellé*).

Tyotyó. Tán tetves vagyok, vagy mi!?

Kati. Csókolom Jenő bácsi!

Tyotyó (*odahajol Katihoz, elkezd tapogatni*).

Kati. Vette le rólam a mocskos kezét!

Tyotyó (*előmarkolja a pénzét*). Van pénzem. Sok pénzem van.

Kati. Tudja mit, dugja a fenekébe!

Piti. Dikk te! (*Ancsához*) Ez tényleg, t-it-ti... szerelem.

Ancsa. Ugyan má'! Ki kezdene egy ilyen vén marhával?

Balról Dadri jön, futva.

Dadri. I-in-in... megy Ka-kari?

Kari (*fennhangon*) Kis híján lekéstél, hol a faszba lóginyásztál?

Dadri. G-gá-gá... csináltuk.

Kari. A piacon?

Dadri (*fízet, beül Ancsa mellé*). Po-po-po... ott mellette.

Piti. Keresed a hosszú pénzt.

Dadri. Ne-ne-nem panaszkodok.

Piti. Kati se panaszkodik.

Dadri. Ne-ne-ked s-s-semmi közöd, a-ahhoz!

Ancsa. Anyádnak néha adhatnál egy kis pénzt, kenyérre!

Dadri. Ma-ma-ajd adok.

Piti. Csókolom Katinak (*iszik pár kortyot*).

Dadri. Lenyo-nyo... mom torkodon, mi-mindjárt!

István jön előre a háttérből, tétován.

Piti. Ha az ott nem kopasz Pityu...

Dadri. A-a-az.

Kari. Földmérnök úr!

Ancsa. Urazza a nyavalya! A szomszédasszonya nálam veszi a tejet, a tojást, és képzeljétek, hogy mit le nem akaszt egyszer-egyszer a mér-r-r-nök úrról... A felesége, Lena régóta nem tanító, valami bankban helyettes izé, na, és négyszer, ha nem ötször annyit keres, mint a mér-r-r-nök úr. Kocsit vett, cifrálkodik, éli világát. (*Halkan*) Szeretőt tart, nem egyet, nem kettőt. Pityu odahaza senki. Maflicsek. Előbb-utóbb felköti magát. (*Felcsattan*) Na má' miért ne hinnék a szomszédasszonynak?! Jólöltözött, finom nagysága!

Kari. Á, Istvánnak két nagyocska gyereke van, ha jól tudom, egy fiú meg egy kislány.

Ancsa. A pulya semmi! Nem kötözhetik az anyjukat az ágy lábához!

Kari (*bólogat*).

Tyotyó. Mindenütt ez van.

Piti. Pofa súlyba, ide tart!

István megáll a kisbusz mellett.

Piti. Na, megyünk vagy maradunk?

István (*Karcsihoz*). Menyi a tarifa?

Kari. Nyolc hriveny.

István (*fizet*).

Kari (*kézbe adja a visszajáró pénzt*). Mi újság a földhivatalban?

István. Nyakunkon a fél járás. A gazdák elvetették a rengeteg búzát, az ígért támogatás meg sehol.

Karcsi. Ráadásul hó se esett, ha jönne egy keményebb fagy, vissza minden.

István (*beül Tyotyó és csókolom Kati közzé*). Te aztán vetettél valamit?

Kari. Pár szotek őszi árpát, de már teljesen kisárgult.

István. Gombabetegség. Permetezni kell.

Kari (*legyint*). Tavasszal kiszántatom és vettetek a helyébe málét, a sor közé meg paszulyt, hogy a Szeleseknek legyen mitől fingani.

Ancsa (*hátrafordul*). István, hogy vagytok osztán?

István (*okával szétnéz a kisbuszban*).

Kati. Csókolom István bácsi!

Tyotyó. Mindenütt ez van. (*Istvánra kínálja a flakont*) Bátyádnak első osztályú bora van. Az igen, nem az Ancsa pancsa...

István (*elhárítja a kínálást*). Köszönöm! A két gyerek sítáborban, az anyjuk meg a resztoránban¹.

Kari (*fennhangon*). Ajtó bezár, indulunk!

A szín elsötétedik. István újra az előtérben áll, világító mobiltelefonnal a kezében.

István. Még azt akartam mondani, hogy elegendem van a kibaszott életből, meg hogy senki véleményére, nem vagyok kíváncsi. De falubelijeim között perc alatt falubélivé váltam. Nem tudom, hogy törvényszerű-e, de a történetek általában akkor kezdenek kerek egészé válni, ha a főhős valami véletlen folytán visszacsöppen a múltjába. A véletlen adott volt, és hát, mint mindenkinek nekem is van múltam. Azon kaptam magam, hogy balkezem Kati ölében matat, jobbomban félig tele sörös flakont szorongatok. Ihaj-csuhaj, sose halunk meg! Csókolom Katinak plusz pár szotek² háztáji földre volt szüksége, Tyotyó a kertjét akarta privatizáltatni. Nyilván a többiek is óhajtottak tőlem valamit, ha mást nem, egy kis hivatali protekciót. Sajnos csak egy fenekem van, nem ülhettem mindenki mellett.

¹ Élőzenekaros vendéglő

² Ár

Az utastérben ülök a világító mobiltelefonok és a szembejövő járművek reflektorainak a fényében, mind cifrábban és hangosabban káromkodnak, Karival kórusban szidják a kétbalkezes járművezetőket, a közlekedési rendőröket és az úttest gödreit. Közben a sörös flakonok, körbe-körbe járnak, és Tyotyó minden újabb korty sör után nótázni kezd.

Tyotyó (énekel). „*Akácós út, ha végig megyek rajtad én,*
Eszembe jut egy régi szép emlék.
Nyá...”

Píti. Kuss, zavarja a sofőrt!

Tyotyó. Má' letértünk a főútról.

Píti. Na és, ha letértünk!

Kari (hirtelen fékez, mindannyian előrebuknak). *Basszus! Mi a fene!?*
(Egy ronggyal letörli a képzeletbeli szélvédőt) *Jövet még nem volt...*

Píti (odahajol Karihoz).

Kari. Látod, amit én látok?

Píti. Ühü!

Kari (kiszáll a járműből). *Csak nem megbolondult valaki a faluban!?*
Ép ésszel ilyesmit nem csinál az ember!

Tyotyó. Mi-mi-mi... történt?

Píti (hátrafordul). *Felfestették az utat, sárga festékkel.*

Dadri (kitárja a képzeletbeli ajtót és kiszáll). *M-muti!*

Píti. A vak is láthatja.

Mindannyian kikászálódnak a buszból, sorfalat állnak a reflektor megvilágította valami mellett. Elsőnek István hajol le, érinti meg, majd váratlanul hátrahőköl, és rémült arccal elkezd hátrálni, mind hátrább. A továbbiakban szemlélője marad az eseményeknek. A többiekre nincs áramütés-szerű hatással az úttesten látszó valami megérintése.

Kari. Vasúti sín párnák néz ki.

Píti. Az, szélesebb, és sürvebben vannak a talpfák.

Kari. *A zebrát keresztre festik föl és fehérre. És ahogy látom a faluig, élér (lehajol és megérinti). He, nincs festékszaga!*

Dadri. *L-lé-lé... lajtorja (lehajol és megérinti, majd kiszártatva oda lép Kari mellé). Tudja Karcsi bátyám, engem anyám soha nem szeretett. Mert állapotos lett velem, és hozzá kellett mennie egy nem szeretem ember-*

hez. *Vagyis az apámhoz. A logopédus doktornő azt mondta, hogy nálam a dadogás idegi alapú, és hogy rajtam egyedül a szeretet segíthet. (Kifakad) Engem a pénzemért ne szeretgessen senki, te se Kati! Senki se, értitek?!*

Ancsa. Néte má'! Hallottad?

Piti (szájtátva). *Öhö!*

Kari. Ha holnapután is élni akarok, muszáj lesz pofára ejtenem a Szeles bandát. Sanyikám, elegendem van belőlük! Hajnali négytől este tíz óráig minden áldott nap talpon vagyok, és őkelmék még arra sem kaphatók, hogy lekaparják a tehén alól a ganét. Biz' isten, keresek egy magamhoz való asszonykát, akit a tenyereimen hordhatok, és tudok szeretni. Biz' isten, keresek!

Ancsa (félve hajol le, vissza-visszarántva a kezét, érinti meg a létrát. Lassan felegyenesedik). *Gyerekeim, tudom, hogy szemetekben egy kapzsi vénasszony vagyok, és hogy a nagy semminek gyarapítok. De hát mitévő tudnák lenni? Mondjátok má', mi egyebet tehetnék? Ezt a (Pitire mutat) fajankót cipelem a hátamon, hogy annak látsszak, aki nem vagyok. Nem... Nem gyerekeim, nem az vagyok, akinek látszom, nem... Spongyát rá, holnap is köszönni fogunk egymásnak, vagy mi a szósz!?*

Tyotyó, Piti és csókolom Kati egyszerre tapogatják meg az útközépen elterülő sárgaszínű létrát. Tyotyó fenékre csücsül, Kati sírva fakad, Piti fel-alá jár.

Piti (kifakad). *A kurva életbe...*

Tyotyó. Ne ijesztgesd a kis asszonyt!

Piti. Nézzen rám! Kit tudok én megríkatni, na kit? Szart se érek!

Tyotyó. A maga helyén mindenki...

Piti. Egy lófasz! Vagy nem ezt akarta mondani?

Tyotyó. Mondani mindent lehet. Sajna kevesen tudják, hogy mire mennek az életünkkel, ezért vagyunk, fiam, ócska komédiások. Te is, én is, és itt mindannyian.

Piti. Most ha azt hiszi, hogy megvigasztalt!

Tyotyó. A dolgok nem így működnek.

Piti. Akkor hogyan?

Tyotyó. Hiába nézel. Nem vagyok Isten. Porba hentergő féreg vagyok, vagy még annyi sem.

Piti. Ne csíkoljon!

Kati (fennhangon ikeg).

A szín elsötétedik, István lép az előtérbe.

István. A feleségem azt tette, amit én csináltam hosszú éveken keresztül. Volt kitől tanulnia. De, hogy az életem valóban szarba menjen, ahhoz előbb gallyra kellett vágnom magam körül mindent. Én vagyok a bűnös, eleitől fogva azon voltam, hogy a sorsomat kihegyezzem. Ja, arra nem emlékszem, hogy a többiek, hogyan és miért kecmeregtek vissza a kisbuszba, talán éppen akkor támadt mehetnékem. Valaki vagy valami azt súgta hirtelen, hogy vissza, haza kell mennem a városba. Baj van. Nagy baj van! A gyomrom összeszorult, aligság kaptam levegőt, és senkinek sem hiányoztam. A kisbusz nélkülüm indult el.

A kisbuszban utazók a helyükről felállva, előregörnyedve buzdítják, hajszolják Karit a jármű mind nagyobb sebességének elérésére. Kiáltozások majomszerű rikácsolássá fajul.

Hangfoszlányok a sötétségben. Má' nem látszik... Gyorsabban... Tapos bele... Hajrá...

István. A pusztulást nem lehet kicselezni. Anno: hétvégéken irány a Kárpátok. Lenával sorra jártuk a térképen bejelölt turista útvonalakat. Tizenvalahány kilométer hegyre fel, völgybe le meg se kottyant. De akkor este, mintha a végtelent akartam volna utolérni, mentem, de nem haladtam. Egyszer néztem hátra, csörömpölést hallottam, és egy óriási pukkanást. A faluszéli legelőn valami lángolt, messze látszón megvilágította a főútvégi házakat. S onnantól már nem éreztem, tudtam, hogy odahaza nagy baj történt. És történt. Lena tökrészegen, a kocsijával belerohant egy útszéli akácfába. A szeretője túlélte a balesetet. Jómagam kis hijján belehaltam, és voltaképpen azóta se élek.. Vagyogatok. Szombatonként jegyet váltok az Ungvártól Szlatináig, vagy a Szlatináról Ungvárra tartó személyvonatra, és próbálom megérteni a történeteket. A munkahelyemen nem beszélhetek, odahaza pláne nem: két gyereket kell felnevelnem, felkészítenem a nagy életre. Olyasvalamire, amit igazából én sem értek. A milliárdodik galaxis Nap nevezetű csillaga körül kering egy Föld nevű bolygó... Amint eddig érek, a fiam feláll és faképnél hagy. A lányomnak is igaza van. Ne fürkésszük a jövőt! A gond csak az, hogy ezt az alapvető igazságot nem és nem tudom megérteni, se senkivel megértetni.

Nagybereg, 2014